

Раденко Јанковић¹

ПРЕГЛЕДНИ ЧЛАНАК

ШВАЈЦАРСКИ ПОСТУПАК ЗА ИЗДАВАЊЕ КАЗНЕНОГ НАЛОГА

doi: 10.7251/SPMSR1750139J

Апстракт: Почетком XXI вијека је радикално измијењено кривичнопроцесно законодавство у БиХ. Једна од најзначајних новина је поступак за издавање казненог налога. Он је прихваћен под различитим страним утицајима. Иако се ради о новом поступку масовно се примијењује. Отприлике у половини оптужница тужилац ставља захтјев за издавање казненог налога. Међутим, овај поступак је изазвао и бројне дилеме, како у теорији, тако и у пракси. Јасно се уочава потреба измјене и допуне одредаба које га регулишу како би се он још боље, потпуније и прецизније нормирао. Том задатку свакако може да допринесе проучавање овог поступка у другим законодавствима. У упоредном законодавству посебно је значајан швајцарски *Strafbefehlsverfahren*. Он је представник традиционалног облика поступка за издавање казненог налога, који се обично назива мандатним поступком, а постоји у већини законодавстава. Тамо казнени налог представља посебну судску, изузетно тужилачку одлуку која се доноси на основу списка, без непосредног контакта суда и странака. Поступак за издавање казненог налога у БиХ се битно разликује од мандатног поступка. Основна разлика се налази у томе што издавању казненог налога претходи судско рочиште на коме се оптужени изричито изјашњава да ли ће прихватити приједлог тужиоца. Швајцарски *Strafbefehlsverfahren* је утицао на појаву овог поступка у другим законодавствима, па и у БиХ. Та чињеница указује на потребу познавања основних карактеристика овог чувеног

¹ Доктор кривичноправних наука, Окружни јавни тужилац у Бањалуци.
radenko.jankovic@pravosudje.ba

швајцарског поступка. Нека рјешења из швајцарског Strafbefehlsverfahren су прихватљива и могла би унаприједити овај поступак и у БиХ.

Кључне ријечи: *поступак за издавање казненог налога, казнени налог, мандатни поступак, судско рочиште, приједлог тужиоца.*

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Крајем XX и почетком XXI вијека многе европске државе су радикално измијениле своје кривично процесно законодавство. Преовладало је схватање о неминовности измијена традиционалне структуре кривичног поступка и традиционалних кривично процесних начела. Традиционални кривични поступак је досегао границе своје развојне способности. У савременом кривичном поступку све важнији постају институти који омогућавају његово скраћење или бржи завршетак на основу признања окривљеног. Међу њима се, као један од најважнијих, истиче казнени налог. Овим институтом странке на специфичан начин „диспонирају“ предметом кривичног поступка. Он се заснива на адаптацији процесне идеје по којој само спорни предмети захтијевају „пуну процеснуобраду“. У посљедње вријеме су многе европске државе, међу којима и све настале распадом бивше СФРЈ, у своје законодавство увеле поступак за издавање казненог налога. За њега вриједи, оно што се истиче за споразум о признању кривице, да је просто „преплавио“ кривично процесна законодавства и да се може говорити о “plea bargaining infection”.

Бројна су начела и принципи кривичног поступка која овај посебни и скраћени поступак може слабити, чак и негирати нпр. претпоставка невиности, начела правичног суђења, једнаког поступања према окривљенима, контрадикторности, истине, јавности, усмености. То је разлог због кога, посебно код теоретичара, још увијек постоје жестоки отпори увођењу консензуалних кривично процесних форми. Међутим, и код њихових противника је сазрело увјерење да је „одбојан“ став према њима неодржив и да је продор консензуалне правде у кривични поступак практично незауштављив. У савременим кривично процесним системима не постоји могућност да се увијек води редовни кривични поступак, чак и када би се то жељело. Консензуалне кривично процесне форме једноставно представљају насушну потребу. Сигурно је да поступак за издавање казненог налога, као и све

друге консензуалне форме, има и добре и лоше стране. Од питања да ли је он добар или лош поступак данас је много важније оно да ли је неопходан у савременом кривичнопроцесном законодавству. На ово питање се мора потврдно одговорити.

Нови кривичнопроцесни закони у Босни и Херцеговини (у даљем тексту БиХ) су донијели више крупних новина, од којих је, без икаквог претјеривања, једна од најзначајних поступак за издавање казненог налога. Он је на овим просторима први пут нормиран *Законом о кривичном поступку Брчко Дистрикта БиХ* (“Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ број 7/2000”) који је усвојен 23. 10. 2000. године.² Дана 24. 01. 2003. године је усвојен нови *Закон о кривичном поступку БиХ*.³ Нови *Закон о кривичном поступку Републике Српске* је ступио на снагу 01. 07. 2003. године (“Службени гласник Републике Српске број 50/03”)⁴, а нови *Закон о кривичном поступку Федерације БиХ* 01. 08. 2003. године.⁵ Сви ови закони су у кривични поступак увели поступак за издавање казненог налога.

У традиционалном облику поступка за издавање казненог налога, чији је један од најистакнутијих представника швајцарски *Strafbefehlsverfahren*, казнени налог представља посебну одлуку која се доноси искључиво на основу списка, без непосредног контакта суда или тужиоца и странака. Због тога се он често назива и “мандатним” поступком.⁶ Поступак за издавање казненог налога у БиХ се битно разликује од мандатног поступка. Основна разлика је у томе што овдје издавању казненог налога претходи судско рочиште на коме се оптужени изричито изјашњава о захтјеву тужиоца за издавање казненог налога, који обухвата и приједлог кривичне санкције или мјере која ће се изрећи. Из ње произлазе и друге разлике. Заразлику од

2 Пречишћени текст важећег закона је објављен у “Службеном гласнику Брчко Дистрикта број 33/13 и 27/14”.

3 Донесен је Одлуком Високог представника у БиХ број 100/03 којом је утврђена обавеза ентитета и Брчко Дистрикта БиХ да са њим ускладе своје законе. Објављен је у “Службеном гласнику БиХ број 36/03, 25/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09 и 93/09 и 72/13”.

4 Пречишћени текст важећег закона је објављен у “Службеном гласнику Републике Српске број 53/12”.

5 Објављење у “Службеним новинама Федерације БиХ број 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 и 59/14”.

6 Овај термин нпр. употребљава Снежана Бркић, *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, (Нови Сад: Правни факултет 2004), 370.

класичног мандатног поступка у коме се против издатог казненог налога може изјавити само приговор као карактеристично правно средство којим се захтијева вођење редовног кривичног поступка, у БиХ се против пре-суде којом се издаје казнени налог може изјавити само жалба као редовни правни лијек. Ове, али и неке друге разлике, чине поступак за издавање казненог налога у БиХ јединственим и оргиналним. Са правом се може поставити питање, без обзира што су га законодавци у БиХ тако изричито и назвали, да ли се овдје уопште ради о једном новом „модификованом“ облику поступка за издавање казненог налога или можда о неком новом, њему само сличном посебном кривичном поступку.⁷ У односу на класичан мандатни поступак овај поступак у БиХ је сигурно нешто мање ефикасан и економичан. Основни разлог за то је постојање посебног судског рочишта на коме се оптужени изричито изјашњава о захтјеву јавног тужиоца за издавање казненог налога. С друге стране, он елиминише неке од најбитнијих приговора који се износе против класичног мандатног поступка, а који произлазе из изостанка судског саслушања окривљеног.

Поступак за издавање казненог налога у БиХ се мора даље развијати. Његовом развоју могу допринијети и рјешења која налазимо у другим законодавствима. Међу њима су свакако и нека рјешења из швајцарског *Strafbefehlsverfahren* који се веома дуго и масовно примијењује.

2. НОРМИРАЊЕ КАЗНЕНОГ НАЛОГА

Савезна скупштина Швајцарске конфедерације је 05. 10. 2007. године донијела нови Закон о кривичном поступку (*Strafprozessordnung – StPO*) који се од 01. 07. 2011. године примијењује на читавој територији те државе. Њиме је у Швајцарској по први пут јединствено за читаву државу регулисан кривични поступак. Прије његовог доношења кривични поступак је био регулисан законима кантона и био је потпуно “фрагментизован”.⁸ Такво рјешење је било “куриозитет”, с обзиром да је материјално кривично право

⁷ Сличан поступак са посебним судским рочиштем постоји и у Србији и Црној Гори, али се тамо не зове поступак за издавање казненог налога. У Србији се зове „Рочиште за изрицање кривичне санкције“, а у Црној Гори „Поступак за изрицање кривичне санкције“.

⁸ До тада је кривични поступак био регулисан са 29 закона, од чега 26 кантоналних и 3 закона Швајцарске Конфедерације.

у Швајцарској обједињено још од 1942. године.⁹

Швајцарски StPO регулише поступак за издавање казненог налога (& 352 до 356) у дијелу 8. под називом посебни поступци, што значи да је он изричито предвиђен као посебан кривични поступак. И прије доношења јединственог StPO у швајцарском кривичнопроцесном законодавству је постојао овај поступак. Он је дуже вријеме постојао у свим швајцарским кантонима. Опште мишљење је да је поступак за издавање казненог налога у Швајцарској веома добро развијен посебан кривични поступак.¹⁰

Овлашћење за доношење детаљнијих прописа о примјени казненог налога (Strafbefehl) има Главни државни тужилац Швајцарске Конфедерације. У складу са тим овлашћењем он је 01. 01. 2011. године донио Упутство о његовој примјени.¹¹

3. ИЗДАВАЊЕ КАЗНЕНОГ НАЛОГА

У правилу услов за издавање казненог налога од стране државног тужиоца је да је осумњичени у предкривичном поступку изразио спремност да призна кривично дјело. Међутим, он је могућ и ако недостаје признање осумњиченог када је из прибављених доказа довољно јасно да је он учинио кривично дјело. Овај услов по коме се за издавање казненог налога тражи довољан квантум доказног материјала представља материјални услов за примјену поступка за издавање казненог налога. Овај факултативно предвиђени услов за издавање казненог налога указује да овај поступак долази у обзир само ако не постоји потреба за главним претресом и за оцјеном противрјечних доказа.¹² Овом одредбом се посебно указује на оправданост поступка за издавање казненог налога у случају када је окривљени претходно на одређен начин признао извршење кривичног дјела.

Уколико су испуњени законски услови за издавање казненог налога државни тужилац нема дискреционо право да одлучује да ли ће га издати

9 Krisztina Farkas, „Absprache nach neuem eidgenössischem Strafprozess in der Schweiz“, *Glossa Iuridica III évfolyam 212/1. szám.* (Будимпешта: 2012), 12.

10 Daniel Jositsch, *Grunriss des schweizerischen Strafprozessrechts*, (Цирих: Dike 2009), 179.

11 Weisung (упутство) број 4.4. од 01. 01. 2011. године.

12 Овај услов је постојао и прије доношења јединственог StPO у кантоналним законодавствима па је нпр. у кантону Vaud захтијевано да су прикупљена обавјештења довољна за осуду.

или ће се по оптужници одлучивати у редовном кривичном поступку. У том случају је он обавезан да изда казнени налог.¹³

Кривични закон Швајцарске из 1937. године са измјенама (*Strafgesetzbuch – StGB*) познаје двије врсте кривичних санкција које се могу изрећи за злочине (*Verbrechen*) и преступе (*Vergehen*): казне и мјере безбједности. Казне су: новчана казна, казна друштвено корисног рада и казна затвора. Новчана казна (*Geldstrafe*) се може изрећи до 360 дневних износа новчане казне, с тим што дневни износ не може прелазити 3.000 франака. Казну друштвено корисног рада (*Gemeinnützige Arbeit*) суд може изрећи учиниоцу кривичног уз његову сагласност умјесто казне затвора до шест мјесеци или новчане казне до 180 дневних износа. Друштвено корисан рад може износити највише 720 сати. Казна затвора (*Freiheitsstrafe*) се изриче до 20 година, с тим што се онда када то закон изричито предвиђа може изрећи и доживотна робија. Суд може да одложи у цјелини или дјелимично извршење новчане казне, казне друштвено корисног рада или казне затвора до одређеног трајања одређујући вријеме провјеравања у трајању од двије до пет година (*Bedingte und teilbedingte Strafen*). Постоје двије врсте мјера безбједности (*Massnahmen*) и то: 1. медицинске мјере и надзор у које спадају мјера болничког лијечења учинилаца са тешким психичким поремећајем, мјера лијечења од зависности, мјера за младе учиниоце који су поремећени у развоју, а у вријеме извршења дјела нису били навршили 25 година и мјера лијечења на слободи (амбулантног лијечења) учиниоца кривичног дјела са психичким поремећајем; 2. остале мјере безбједности у које спадају: обећање - гаранција (*Friedensburgschaft*) лица које је извршило кривично дјело или које пријети извршењем кривичног дјела да неће учинити кривично дјело, забрана обављања занимања од шест мјесеци до пет година (*Berufsverbot*), забрана управљања моторним возилом (*Fahrverbot*) од једног мјесеца до пет година, објављивање пресуде, мјера одузимања предмета (*Sicherungs-einziehung*), мјера одузимања имовинске користи (*Einziehung von Vermögenswerten*) и мјера накнаде штете оштећеном (*Verwendung zu Gunsten des Geschadigten*).

Државни тужилац казним налогом може изрећи сљедеће кривичне санкције: условну осуду, условно ослобађање од казне, новчану казну за иступе - прекршаје (*Busse*), новчану казну за максимално 180 дана

¹³ Gwladys Gillièron, „Wrongful Convictions in Switzerland: Problem of Summary Proceedings“, *University of Cincinnati Law Review*, Volume 80, Issue 4, (2012), 1153.

(Geldstrafe), казну корисног рада и затворску казну максимално до 6 мјесеци. И прије доношења јединственог StPO се казним налогом могла изрећи казна затвора нпр. у кантонима Vaud и Obwald до десет дана, у кантону Jura до петнаест дана, у кантону Zürich до мјесец дана, у кантону Geneve до шест мјесеци, у кантону Nidwalden до једне године.¹⁴ Казним налогом државни тужилац може истовремено изрећи новчану казну до максимално 180 дана и казну затвора под условом да обје казне укупно не прелазе казну затвора од 6 мјесеци. Истовремено изрицање казне затвора и новчане казне (Busse) је увијек могуће казним налогом без икаквих услова. Горња граница казне затвора која се може изрећи казним налогом у Швајцарској од шест мјесеци омогућава да се преко 95% изречених кривичних санкција изрекне управо у поступку за издавање казног налога.¹⁵ Овакво рјешење указује да поступак за издавање казног налога у Швајцарској није ограничен само на тзв. багателна кривична дјела, што је његова природна област, већ да се он простире и на подручје средње тешког криминалитета, мада неки аутори ипак остају код става да се он примијењује на дјела мањег значаја.¹⁶ У Швајцарској је вођена дуготрајна расправа о томе коју горњу границу казне затвора треба допустити у поступку за издавање казног налога. За горњу границу од шест мјесеци казне затвора је била већина правних експерата и учесника јавне расправе.¹⁷ Поједини стручњаци су истицали да је у кривичнопроцесним законодавствима која познају овај поступак примјетна тенденција за подизањем те границе.¹⁸ У расправи је заузето становиште да казна затвора до шест мјесеци у казном налогу неће доћи у сукоб са одредбама ЕКЉП.¹⁹ Овакво законско рјешење наилази и на критичаре који сматрају да је казна затвора од шест мјесеци довољно озбиљна казна која не би требало да буде изречена у било ком случају без

14 Снежана Бркић, *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, (Нови Сад: Правни факултет 2004), 391.

15 Peter Albrecht, *Strafprozessrecht – Vertiefung*, (Базел: 2011), 82.

16 Jositsch, *Grunriss des schweizerischen Strafprozessrechts*, 179; Niklaus Schmid, *Strafprozessrecht*, (Цирих: Schulthess Polygraphischer Verlag 1997), 279; Franz Riklin, *Strafprozessrecht*, (Цирих: 2007), 174.

17 Samuel Schmid und Annemarie Huber-Hotz, *Botschaft zur Vereinheitlichung des Strafprozessrechts*, (Берн: 2005), 1290.

18 Albrecht, *Strafprozessrecht,- Vertiefung*, 82.

19 Eidgenössisches Justiz – und Polizeidepartement, *Begleitbericht zum Vorentwurf für eine Schweizerischen Strafprozessordnung*, (Берн: 2001), 246.

саслушања окривљеног и без икакве судске контроле.²⁰ Поједини аутори постављају и питање оправданости рјешења по коме се казним налогом новчана казна може чак изрећи у износу од чак 540.000 швајцарских франака.²¹ За иступе – прекршаје (Übertretungen) се казним налогом може изрећи новчана казна (Busse) до највише 300 швајцарских франака.²² У пракси се казним налогом најчешће изриче новчана казна и то у отприлике $\frac{3}{4}$ случајева, а углавном се изриче она до 90 дана новчане казне.²³ Уз сваку од ових казни се могу изрицати и мјере безбједности (Massnahme), с тим што се казним налогом могу изрећи само “остале”, али не и „медицинске“ мјере безбједности.²⁴

У упоредном законодавству наилазимо на различита рјешења о примјени казног налога на правна лица. Једна рјешења то не допуштају, док друга допуштају. Казнени налог се у Швајцарској може изрећи и правном лицу.²⁵

Кривично процесна законодавства која познају казни налог у правилу забрањују његову примјену у односу на малољетна лица. У том погледу швајцарско законодавство представља изузетак предвиђајући и такву могућност.²⁶

Изричито је одређен садржај казног налога, с тим што је он детаљније прописан упутством Главног државног тужиоца Швајцарске Конфедерације. Он садржи: назив органа који изриче казни налог, име и презиме окривљеног и његове остале личне податке, законски назив и чињенични

20 Gwladys Giliéron, „Wrongful Convictions in Switzerland: Problem of Summary Proceedings“, *Universitu of Cincinnati Law Review*, Volume 80, Issue 4, (2012), 1153.

21 Martin Schubarth, *Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls*, 4.

22 § 6 Abs. 2 *Gesetz über Gerichtsorganisation* (Закон о организацији судова у Швајцарској).

23 Andreas Donatsch, Thomas Hansjakob, Viktor Lieber, *Kommentar zur Schweizerischen Strafprozessordnung* (Цирих: Schulthess 2010), 1732. наводе да је у 2008. години у Швајцарској казним налогом у 74% случајева изречена новчана казна, а да се тек у 3,4% случајева изриче новчана казна преко 90 дана.

24 Silvan Arx, *Das Friedensrichterliche Strafbefehlsverfahren*, (Ридхолц: 2011), 4.

25 Simone Nadelhofer do Canto, „Millionenbusse gegen Alstom-Tochter wegen ungenügender Vorkehren gegen Bestechung“, *GesKR 1/2012*, (Цирих: 2012) наводи примјер у коме је правном лицу Alstom Network Schweiz AG казним налогом изречена новчана казна у износу од 2,5 милиона франака.

26 & 32. *Jugendstrafprozessordnung* (Закон о кривичном поступку за малољетнике).

опис кривичног дјела које се окривљеном ставља на терет, врсту и висину кривичне санкције која се изриче окривљеном, уколико се окривљеном изриче условна осуда кратко образложење услова којих се окривљени мора придржавати, односно услова под којима ће условна осуда бити опозвана, одлуку о трошковима кривичног поступка и одлуку о имовинскоправном захтјеву, одлуку о одузимању предмета или имовинске користи прибављене кривичним дјелом који су добровољно предати или су одузети, правну поуку о могућности изјављивања приговора и посљедице у случају да се приговор не изјави, мјесто и датум издавања казног налога и потпис лица које издаје казни налог.

Казнени налог није оптужница, он није ни пресуда, али његов садржај мора одговарати садржају пресуде. Разлика је у образложењу које је код казног налога, за разлику од пресуде, веома кратко.²⁷

У појединим кантонима су прије доношења јединственог StPO постојале разлике у погледу органа надлежног за издавање казног налога. У већини кантона (Argovie, Bale-Ville, Vaud, Glaris, Nidwald, Obwald, Schaffhouse, Lüzern, Soleure) казни налог је издавао истражни судија. У кантону Apenzell га је издавала истражна служба, у неким кантонима (Neuchatel, Uri) га је издавао орган гоњења тзв. *Bezirksanwalt* који је вршио истрагу и уживао судску независност, иако није био судија, док га је у кантону Zürich издавао јавни тужилац.²⁸ Важеће швајцарско законодавство је прихватило рјешење по коме је за издавање казног налога надлежан државни тужилац (*Staatsanwaltschaft*). То значи да казни налог представља тужилачку, а не судску одлуку. Овакво рјешење је прилично ријетко, иако га налазимо у још неким законодавствима нпр. шведском, низоземском. То значи да се у случају изостанка приговора против казног налога оптуженом изриче кривична санкција без оптужнице од стране државног тужиоца који је странка, а без било каквог поступка пред судом. У Швајцарској се воде расправе да ли је овакво рјешење у складу са ЕКЈП која захтијева да се кривичне санкције изричу од стране независног и непристрасног суда.²⁹ Оправдавајући овакво рјешење швајцарски теоретичари истичу да је каз-

27 Christof Riedo, *Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht*, (Фрајбург: 2008), 173.

28 Бркић, *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, 380. Наводи да је у погледу овлашћења за издавање казног налога раније постојало „шаренило“, што је чудно с обзиром да је узор за његово регулисање било њемачко и аустријско право.

29 Albrecht, *Strafprozessrecht – Vertiefung*, 84; сматра да је овакво рјешење проблематично.

нени налог само “понуда” (“Offerte”) окривљеном и да због тога он није у супротности са ЕКЈП.³⁰

Изостанак било какве судске активности прије издавања казненог налога, посебно када се њиме може изрећи и казна затвора, се од стране појединих аутора сматра “изузетно проблематичним”, посебно у вези са правом на правично суђење. Полази се од тога да је право окривљеног да буде саслушан фундаментални кривичнопроцесни принцип и знак његовог минималног поштовања као услова за очување људског достојанства. Због тога се критикује уклањање суда из поступка за издавање казненог налога.³¹ Сматра се да не постоји довољна контрола изданих казnenих налога и поставља питање шта да се ради када је казnenи налог незаконит?³² Изостанак судског рочишта чини казnenи налог високо ризичном формом и оставља могућност погрешних осуда из веома различитих разлога.³³

Ако је окривљени прихватио казnenи налог по основу поднесене грађанске тужбе онда ће се у њега унијети да је он признао и имовинскоправни захтјев. Овако признат имовинскоправни захтјев се третира као дефинитиван основ за његово извршење.³⁴ Непризнати захтијеви се упућују на грађански поступак.

4. ПРИГОВОР ПРОТИВ КАЗНЕНОГ НАЛОГА

Казnenи налог се писменим путем доставља лицима и органима који су овлашћени за изјављивање приговора. У погледу достављања се примјењују све опште одредбе које се односе на достављање судских одлука.

Казна у издатом казненом налогу представља само “приједлог”. Она представља само “привремену” и “условну” казну.³⁵ Против казненог на-

30 Sabine Gless, Der Strafbefehl – in der Schweizerischen Strafprozessordnung, у Зборнику *Schweizerische Strafprozessordnung und Schweizerische Jugendstrafprozessordnung*, (Берн: Stämpfli Verlag AG 2010), 20; Riklin, *Strafprozessrecht*, 174.

31 Albrecht, *Strafprozessrecht – Vertiefung*, 85. и 86.

32 Riklin, *Strafprozessrecht*, 8.

33 Sabine Gless, Der Strafbefehl- in der Schweizerische Strafprozessordnung, у Зборнику *Schweizerische Strafprozessordnung und Schweizerische Jugendstrafprozessordnung*, (Берн: 2010), 17. и 18.

34 Riedo, *Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht*, 173.

35 Peter Albrecht, *Strafprozessrecht – Vertiefung* (Базел: 2011), стр. 83; Martin Schubarth,

лога се може у року од 10 дана изјавити приговор државном тужилаштву. Рок од 10 дана почиње да тече наредног дана од дана достављања казног налога. Он почиње истовремено да тече за сва лица која су овлашћена на изјављивање приговора. Прије доношења јединственог StPO у неким кантонима као нпр. Bern i Vaud је било предвиђено сукцесивно достављање казног налога, при чему рок за приговор није почињао истог момента за сва лица овлашћена за његово изјављивање. Казнени налог се прво достављао окривљеном, па тек ако он није изјавио приговор и тужиоцу.³⁶ Швајцарско кривичнопроцесно законодавство спада у она у којима приговор против казног налога могу изјавити и друга лица, а не само окривљени.³⁷ Приговор могу изјавити: 1. окривљени; 2. друга заинтересована лица; и 3. уколико је предвиђено Главни тужилац Швајцарске Конфедерације или кантона. Друга заинтересована лица су она лица чије интересе погађа издати казнени налог нпр. лица од којих су одузети предмети, од којих је одузета имовинска корист³⁸ или приватни тужилац.³⁹ Швајцарска Конфедерација и кантони могу имати главног тужиоца, али то није обавезно.⁴⁰ Главни Тужилац је овлашћен за изјављивање приговора само у случају ако је то предвиђено кантоналним законима. Неки кантони као што је нпр. Берн су се одрекли овог права. Поједини аутори сматрају да је одрицање државног тужиоца од овог права и напуштање правила по коме „четири ока више виде од два“ исправно и у складу са новим кривичнопроцесним системом Швајцарске.⁴¹

У пракси се релативно ријетко изјављује приговор против казног налога. Приговор се изјављује у мање од 10% случајева у којима је казнени налог издан.⁴²

Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls, 1.

36 Бркић, *Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме*, 373.

37 *Ibid*; 373. наводи да је овакво рјешење прије доношења јединственог StPO постојало у неким кантонима нпр. у кантону Vaud гдје је била предвиђена могућност да приговор против казног налога, поред окривљеног, изјаве оштећени и тужилац

38 Riedo, *Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht*, 174.

39 Raphaela Isabella Reichlin, *Die Einsprach legitimation beim Strafbefehl*, (Цирих: Rechtswissenschaftlichen Fakultät 2014), 3.

40 *Ibid*; 174.

41 Thomas Perler, die Einsprache gegen den Strafbefehl gemäss Art. 354 ff. StPO (Берн: *BE N'ius*2010), 36.

42 Marcel Alexander Niggli, Marianne Heer und Hans Wiprächtiger, *Bassler Kommentar*

Изричито је прописана форма приговора против казног налога. Он представља један “формалан” акт. Мора бити писмен и образложен, осим ако га је изјавио окривљени. Ово рјешење полази од тога да и окривљени који је правно лаик мора бити у позицији да изјави ваљан приговор против казног налога.⁴³

У суштини казна у казном налогу је само приједлог пресуде. Казнени налог у “техничком смислу” није судска одлука.⁴⁴ Иако се казнени налог не доноси у форми пресуде, уколико приговор није изјављен, изједначава се са правоснажном пресудом. Поједини аутори истичу да овдје правна терминологија изгледа “пластично”, али је непрецизна пошто казнени налог не може представљати пресуду, чак и када приговор изостане. У питању су само идентичне правне посљедице пресуде и казног налога против кога није изјављен приговор.⁴⁵ Изостанак приговора не мора да значи да се окривљени сагласио са казним налогом. Због тога се сматра да могућност изјављивања приговора против казног налога није адекватна замјена за редован кривични поступак.⁴⁶

Приговор против казног налога се не доставља суду, већ државном тужиоцу који га је издао, што представља једно занимљиво рјешење. Државни тужилац ће прво одлучити да ли је неопходно прибавити доказе да би се о приговору уопште могло одлучивати. Ако се лице које је изјавило приговор из неоправданих разлога не појави на саслушању код државног тужиоца сматра се да је приговор повучен.

Након што прибави доказе који су неопходни да би се могло одлучити о приговору или нађе да нема потребе за прибављањем било каквих доказа државни тужилац може донијети сљедеће одлуке: 1. остати при изданом казном налогу; 2. обуставити кривични поступак; 3, издати нови казнени налог; и 4. поднијети оптужницу првостепеном суду. Приликом доношења ових одлука државни тужилац није везан за раније издати казнени налог на било који начин и слободан је да одступи од раније заузетог става у потпуности.⁴⁷ Уколико државни тужилац одлучи да остане при издатом

Schweizerische Strafprozessordnung, (Базел: Helbing Lichtenhahn Verlag 2011), 2399.

43 Riedo, *Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht*, 174.

44 *Ibid*; 173.

45 *Ibid*; 174.

46 Albrecht, *Strafprozessrecht – Vertiefung*, 85.

47 Riedo, *Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht*, 174.

казненом налогу неодложно ће доставити спис предмета првостепеном суду ради вођења редовног кривичног поступка. У том случају казнени налог се сматра оптужницом.

Изричито су предвиђена два начина одустанка од изјављеног приговора. Први је да га лице које га је изјавило изричито повуче прије завршетка саслушања странке. Други је прећутни одустанак који постоји онда када лице које је изјавило приговор неоправдано изостане са главног претреса, а при том нема ни браниоца.

Када поводом приговора предмет дође до суда он ће прво испитати казнени налог. Првостепени суд ће одлучити о ваљаности казног налога и приговора. Уколико нађе да је казнени налог неважећи суд ће га поништити и вратити предмет државном тужиоцу на поновно разматрање. Суд ће тада утврдити да нису постојали услови за издавање казног налога и тада се он не може сматрати оптужницом за редовни кривични поступак који би требао услиједити. Казнени налог није ваљан ако нису били испуњени формални услови за његово издавање. Исто тако, сматра се да није ваљан ако је њиме изречена казна која се не може изрећи казним налогом.⁴⁸

Овдје су могуће четири различите ситуације:⁴⁹ 1. И казнени налог и приговор су ваљани. Тада суд мора да проведе редован кривични поступак и да донесе пресуду. 2. Приговор је ваљан, али казнени налог није ваљан. Суд ће тада поништити казнени налог и предмет вратити тужиоцу ради провођења новог претходног поступка. 3. Казнени налог је ваљан, а приговор није ваљан нпр. није изјављен у законском року. Тада се сматра да приговора није ни било. 4. Ни казнени налог, ни приговор нису ваљани. Суд тада не може поништити казнени налог и он постаје правоснажан и извршан, а остаје само могућност изјављивања ревизије. Овдје се ради о правној празнини јер казнени налог са тешким недостацима не би требао да производи правне посљедице и његову исправност би увијек требало утврђивати по службеној дужности.

Суд има могућност да одлучи о приговору и ван рочишта. То је случај када се приговор односи само на трошкове кривичног поступка, имовинскоправни захтјев или друге споредне посљедице. О таквом приговору суд може одлучити доношењем одлуке без рочишта. То је могуће само ако

48 Silvan Arx, *Das Friedensrichterliche Strafbefehlsverfahren*, (Ридхолц: 2011), 10. Ауторица наводи примјер изречене новчане казне (Busse) од 500 швајцарских франака.

49 Riedo, *Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht*, 175.

лице које је изјавило приговор изричито наведе у приговору да не захтијева одржавање рочишта.

Ако је казнени налог издат против више лица у случају доношења одлуке о приговору примијењује се тзв. „повластица повезаности“. Уколико посебним одредбама које регулишу поступак за издавање казног налога нешто није регулисано примјениће се општа правила, одредбе које регулишу редован кривични поступак.⁵⁰

Против казног налога окривљени не може изјавити жалбу, али може ревизију као ванредан правни лијек, што је изричито предвиђено. Поједини аутори истичу да у овом поступку ревизија није ништа неуобичајно имајући у виду његову масовну примјену, при чему се посебно користити у оним ситуацијама када окривљени није консултован прије издавања казног налога.⁵¹

5. ПРИМЈЕНА КАЗНЕНОГ НАЛОГА У ПРАКСИ И ОДНОС ПРЕМА ЕКЉП

У Швајцарској се казнени налог изузетно широко примјењује, тако да се говори о његовој “масовној” примјени⁵² или о казном налогу као централном институту (“zentraler Bedeutung”) кривичног поступка.⁵³ То је држава у којој овај кривични поступак има највећу стопу примјене.⁵⁴ На њега отпада око 2/3 свих кривичних поступака.⁵⁵ У неким кантонима се чак 90% кривичних предмета заврши изрицањем кривичне санкције казним налогом.⁵⁶ Иако се на овај начин у потпуности остварује принцип процесне

50 Daniel Jositsch, *Grunriss des schweizerischen Strafprozessrechts*, (Цирих: Dike 2009), 179.

51 Sabine Gless, *Der Strafbefehl – in der Schweizerischen Strafprozessordnung*, у Зборнику *Schweizerische Strafprozessordnung und Schweizerische Jugendstrafprozessordnung*, (Берн: Stämpfli Verlag AG 2010), 16.

52 *Ibid.*, 21.

53 Franz Riklin, „Die Strafprozessrechtsreform in der Schweiz“, *Goldammer's Archiv für Strafrecht*, (Цирих: 2006), 505.

54 Andreas Donatsch, Thomas Hansjakob, Viktor Lieber, *Kommentar zur Schweizerischen Strafprozessordnung* (Цирих: Schulthess 2010), 1732.

55 *Ibid.*; 1732. гдје се наводи да је у 2000. години казнени налог примјењен у 65% свих кривичних поступака

56 Riedo, *Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht*, 172; Riklin, *Strafprozesrecht*, 174.

економије поједини аутори сматрају да је то и разлог за забринутост. Пракса по којој се у појединим кантонима изриче преко 95% или чак и 98% свих кривичних санкција путем казног налога намеће питање не ради ли се ту можда о „повратку инквизиције“?⁵⁷ Сматра се да је оваква пракса у сукобу са уставном гаранцијом на редован кривични поступак и да је казнени налог практично “мутирао” у редован кривични поступак.⁵⁸ Поједини аутори, бавећи се проблемом погрешних осуда у кривичном поступку Швајцарске, истичу као један од разлога за то и овако масовну примјену казног налога. При томе се апострофира чињеница да прије издавања казног налога оптужени није заступан од стране браниоца – адвоката.⁵⁹ Посебно се истиче да постоје необразована лица и лица која слабо говоре званичне језике у Швајцарској. Она су једва у стању да разумију издани казнени налог, те због тога не изјављују приговор чак ни онда када издати казнени налог није у реду или са њим или казном у њему нису задовољни.⁶⁰ Истиче се да је проблем језика присутан и код швајцарских држављана када је против њих издан казнени налог у кантону другог говорног подручја.⁶¹ Сматра се да се пракса ЕЈСП по којој се оптужница мора превести у случају да није написана на језику оптуженог мора примијенити и на казнени налог, који представља чак нешто више и од саме оптужнице.⁶²

Оправдано се може поставити питање да ли је казнени налог онако

57 Martin Schubarth, *Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls*, 2; Franz Riklin, *Strafprozess quo vadis? Prozesserledigungsstrategien und ihre Tücken*, 4, доступно на http://www.unifr.ch/strdownloads/Strafprozessrecht/Abschiedsvorlesung_Red text.

58 Martin Schubarth, *Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls*, 1.

59 Gwladys Gilièron, „Wrongful Convictions in Switzerland: Problem of Summary Proceedings“, *Universitu of Cincinnati Law Review*, Volume 80, Issue 4, (2012), 1154.

60 Peter Albrecht, *Strafprozessrecht – Vertiefung* (Базел: 2011), 85. наводи да су студије утврдиле да чак 10 до 20% становништва Швајцарске не може да прочита или разумије сложеније текстове. Види такође Franz Riklin, „Die Strafprozessrechtsreform in der Schweiz“, *Goldammer’s Archiv für Strafrecht*, (Цирих: 2006), 505.

61 Martin Schubarth, *Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls*, 2. поставља питање колико њемачких Швајцараца разумије казнени налог на француском или италијанском језику.

62 Franz Riklin, *Strafprozess quo vadis? Prozesserledigungsstrategien und ihre Tücken*, 7, доступно на http://www.unifr.ch/strdownloads/Strafprozessrecht/Abschiedsvorlesung_Red text.

како је нормиран у швајцарском кривичнопроцесном законодавству у складу са ЕКЈП и то због неколико разлога. Прво, у Швајцарској казни налог издаје државни тужилац, а не суд. На тај начин је државни тужилац тај који у случају прихватања казног налога од стране окривљеног изриче кривичну санкцију чиме је приграбио ону функцију која се традиционално сматра искључиво функцијом суда.⁶³ Друго, њиме се може изрицати и казна затвора до шест мјесеци. Треће, против њега се не може изјавити редован правни лијек, већ само приговор. Четврто, у правилу у овом поступку окривљени нема браниоца.⁶⁴ Пето, казни налог се издаје без испитивања окривљеног.⁶⁵ Питањем односа казног налога и ЕКЈП су се у Швајцарској бавили многи теоретичари.⁶⁶ У швајцарској правној теорији преовладава схватање да њихов казни налог није у супротности са чл. 6. ЕКЈП-а. Оправдање за ово становиште се налази у чињеници да окривљени има право да изјави приговор који аутоматски доводи до редовног кривичног поступка.⁶⁷

Швајцарско кривичнопроцесно законодавство је успоставило праксу владавине права засновану на “интересу”.⁶⁸ Међутим, и у Швајцарској поједини аутори сматрају да је такав концепт казног налога у најмању руку проблематичан, ако не и потпуно непримјерен.⁶⁹ То схватање полази од тога да је право окривљеног да буде саслушан од стране суда основно кривичнопроцесно, па и уставно право и да могућност редовног кривичног поступка након изјављивања приговора од стране окривљеног пред-

63 Niklaus Schmid, *Strafprozessrecht*, (Цирих: Schulthess Polygraphischer Verlag 1997), 279; Daniel Jositsch, *Grunriss des schweizerischen Strafprozessrechts*, (Цирих: Dike 2009), 179. истичу да на тај начин тужилац ужива функцију независног суда.

64 Martin Schubarth, *Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls*, 1. закључује да бранилац овдје „стоји по страни“.

65 *Ibid*; 8.

66 Нпр. Andreas Donatsch, „Der Strafbefehl sowie ähnliche Vervahrenserlegungen mit Einsprache möglichkeit, insbesondere aus dem Gesichtswinkel Art. 6“ EMRK, *Реферат у Европском институту*, (Цирих: 1994); Riklin, *Strafprozess quo vadis? Prozess erledigungsstrategien und ihre Tücken*, 7.

67 Marcel Alexander Niggli, Marianne Heer und Hans Wiprächtiger, *Bassler Kommentar Schweizerische Strafprozessordnung*, (Базел: Helbing Lichtenhahn Verlag 2011), 2382.

68 *Ibid*; 2382.

69 Martin Schubarth, *Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls*, 7; Markus Kurt, „Die Parteimitteilung nach Art. 318 StPO“, (Јуцерн: Competence Center Forensik und Wirtschaftlichskriminalität 2013), 13.

ставља несавршену замјену за његово право да претходно буде саслушан од стране суда.⁷⁰ Због тога и поједини аутори у Швајцарској сматрају да је њихов концепт казненог налога супротан ЕКЈП.⁷¹ Они предлажу саслушање окривљеног прије издавања казненог налога сматрајући да би на тај начин он, с једне стране, био упозорен на озбиљност ситуације, а да би му то, с друге стране, омогућило да оствари своје право на одбрану.⁷²

Намеће се закључак да овакав облик поступка за издавање казненог налога повријеђује право на правично суђење које, између осталог, укључује обавезу да кривичну санкцију изриче само суд. Чл. 6. ЕКЈП даје право свакоме да о кривичној оптужби против њега одлучи независан и непристрасан суд. Државно тужилаштво које овдје издаје казнени налог којим, уколико изостане приговор, изриче и кривичне санкције се не може сматрати независним и непристрасним судом у смислу ове одредбе. Осим тога, у швајцарском законодавству се окривљени изричито не изјашњава о прихватању казненог налога, већ је усвојена претоставка да се са њим сагласио уколико не изјави приговор.

6. ЗАКЉУЧАК

Увођење поступка за издавање казненог налога у кривичнопроцесне законе у БиХ представља једну од највећих новина коју су нам донијеле њихове реформе проведене почетком овог вијека. До тада је казнени налог био непознат на овим подручјима. Изузетно је добро прихваћен и већ се масовно примијењује, иако се ради о једном релативно новом посебном кривичном поступку. Међутим, у практичној примјени, али и на теоретском пољу, је изазвао бројне дилеме. Иако су одредбе којима је он регулисан последице свега неколико година примјене мијењане спорна питања нису разријешена. Без икакве дилеме постоји потреба за новим измјенама и допунама ових одредаба како би се поступак за издавање казненог налога још боље, прецизније и потпуније нормирао. Том задатку свакако може да допринесе проучавање овог поступка у

70 Ibid.,

71 Ibid; 14.

72 Marc Thommen, „Unerhörte Strafbefehle, Strafbefehle ohne Einvernahme“, *Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht* vol 128. No 4 (Базел: 2010), 393.

другим законодавствима.

У упоредном законодавству је посебно значајан швајцарски *Strafbefehlsverfahren* који се дуго примијењује. Не постоји законодавство у коме се овај поступак тако масовно примијењује као што је то случај у швајцарском. Оно што је у САД споразум о признању кривице, то је у Швајцарској казнени налог. Он је утицао на појаву овог поступка и у многим другим законодавствима, па и у БиХ. Због тога је неопходно да се наша стручна јавност упозна са основним карактеристикама овог чувеног швајцарског посебног кривичног поступка.

Нека рјешења из швајцарског поступка за издавање казног налога су прихватљива и могла би унаприједити овај поступак у БиХ. Швајцарским казним налогом се могу изрицати кривичне санкције и правном лицу. Пракса у БиХ је прихватила ту могућност, алијетопотребно и изричитопредвидјети. Новчана казна се њиме може изрећи правном лицу у висини која је знатно већа од оне до које се она у овом поступку може изрицати физичком лицу. Такво рјешење је логично и оправдано. У БиХ је новчана казна у поступку за издавање казног налога ограничена, али није направљена разлика у њеном ограничењу између физичког и правног лица, што би свакако требало учинити. На главном претресу који слиједи након неприхватања казног налога суд није везан за кривичну санкцију или мјеру коју је предложио државни тужилац, односно не важи забрана *reformatio in reus*. Овакво рјешење познају и друга законодавства. У БиХ се казнени налог издаје пресудом против које се изјављује жалба, а не приговор. Ако након усвајања жалбе буде вођен редовни кривични поступак, у њему по општим правилима којима је регулисана жалба против пресуде, та забрана вриједи. Такво рјешење није логично јер се пресуда којом се издаје казнени налог доноси само ако је оптужени изричито прихватио захтјев јавног тужиоца. У тој ситуацији жалба представља одређен вид злоупотребе и забрану *reformatio in reus* би тада требало искључити, јер она нема своје оправдање.

Radenko Janković, LL.M.⁷³

SWISS PROCEDURE OF ISSUING A CRIMINAL WARRANT

Summary: *At the beginning of the XXI century has changed radically criminal procedural legislation in BiH. One of the most important novelties is the procedure of issuing a criminal warrant. This procedure has been accepted solely under various foreign influences. Although it is a new procedure, it is applied massively. Approximately in half of the indictments the prosecutor files an application of issuing a criminal warrant. However, this procedure has caused numerous dilemmas, both in theory and in practice. It is obvious a need for amendments of the provisions that regulate it in order to standardize it more accurately, better and more completely. This task can certainly contribute to the study of this process in other legislations. In comparative legislation particularly significant is Swiss Strafbefehlsverfahren. It has influenced the emergence of this process in all other legislations, including in Bosnia and Herzegovina. This fact points to the need for knowledge of basic characteristics of this famous Swiss procedure. It is the most representative of the traditional form of procedure of issuing a criminal warrant, which is commonly called mandatory procedure, which exists in most jurisdictions. There, a penal order represents a particular court and extremely prosecutorial decision, which is adopted on the basis of files, without direct contact between the court and the parties. The procedure of issuing a criminal warrant in BiH is significantly different from the mandate procedure. The main difference is in the fact that issuing a criminal warrant is preceded by a hearing in which the defendant explicitly declares whether he will accept the proposal of the prosecutor. Some solutions of the Swiss procedure of issuing a criminal warrant are affordable and could improve this procedure in BiH.*

Key words: *the procedure for issuing warrant, Sentencing Warrant, mandates procedure, court hearing, the prosecutor's motion.*

73 District Attorney at the District Attorneys Office Banjaluka

ЛИТЕРАТУРА

а) Књиге и чланци

1. Albrecht, Peter. Strafprozessrecht. Базел 2011.
2. Arx, Silvan. Das Friedensrichterliche Strafbefehlsverfahren. Ридхолц 2011.
3. Бркић, Снежана. Рационализација кривичног поступка и упрошћене процесне форме. Нови Сад. Правни факултет 2004.
4. Donatsch, Andreas. Der Strafbefehl sowie ähnliche Vervahrenserlegungen mit Einsprache möglichkeit, insbesondere aus dem Gesichtswinkel Art. 6EMRK. Реферат у Европском институту. Цирих 1994.
5. Donatsch, Andreas. Hansjakob, Thomas. Lieber, Viktor. Kommentar zur Schweizerischen Strafprozessordnung. Цирих. Schulthess 2010.
6. Farkas, Krisztina. Absprache nach neuem eidgenössischem Strafprozess in der Schweiz, Glossa Iuridica III èvfolyam 212/1. szám. Будимпешта 2012.
7. Eidgenössisches Justiz und Polizeidepartment. Begleitbericht zum Vorentwurf für eine Schweizerischen Strafprozessordnung. Берн 2001.
8. Gless, Sabine. Der Strafbefehl – in der Schweizerischen Strafprozessordnung, у Зборнику Schweizerische Strafprozessordnung und Schweizerische Jugendstrafprozessordnung. Берн. Stämpfli Verlag AG 2008.
9. Jositsch, Daniel. Grunriss des schweizerischen Strafprozessrechts. Цирих. Dike 2009.
10. Kurt, Markus. Die Parteimitteilung nach Art 318 StPO. Луцерн. Competence Center Forensik und Wirtschaftlichskriminalität 2013.
11. Nadelhofer do Canto, Simone. Millionenbusse gegen Alstom-Tochter wegen ungenügender Vorkehren gegen Bestechung *GesKR 1/2012*. Цирих 2012.
12. Niggli, Marcel Alexander. Heer, Marianne. Wiprächtiger, Hans. Bassler Kommentar Schweizerische Strafprozessordnung. Базел. Helbing Lichtenhahn Verlag 2011.
13. Perler, Thomas. Die Einsprache gegen den Strafbefehl gemäss Art. 354 ff. StPO. Берн. BE N'ius 2010.
14. Reichlin, Raphaela Isabella. Die Einsprachlegitimation beim Strafbefehl. Цирих. Rechtswissenschaftlichen Fakultät 2014.
15. Riedo, Christof. Einführung in das schweizerische Strafprozessrecht.

Фрајбург 2008.

16. Riklin, Franz. Die Strafprozessrechtsreform in der Schweiz“. Goltdammer’s Arhiv für Strafrecht. Цирих 2006.
17. Riklin, Franz. Strafprozessrecht. Цирих 2007.
18. Riklin, Franz. Strafprozess quo vadis? Prozesserledigungsstrategien und ihre Tücken.
19. Schmid, Niklaus. Strafprozessrecht. Цирих. Schulthess Polygraphischer Verlag 1997.
20. Schmid, Samuel. und Annemarie, Huber-Hotz. Botschaft zur Vereinheitlichung Strafprozessrechts. Берн 2005.
21. Schubarth, Martin. Zurück zum Grossinquisitor? – Zur rechtsstatlichen Problematik des Strafbefehls.
22. Thommen, Marc. Unerhörte Strafbefehle, Strafbefehle ohne Einvernahme. Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht vol. 128 No 4, Базел 2010.

б) Прописи

1. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине.
2. Закон о кривичном поступку Републике Српске.
3. Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине.
4. Закон о кривичном поступку Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.
5. Strafprozessordnung - StPO (швајцарски Закон о кривичном поступку).
6. Strafgesetzbuch – StGB (швајцарски Кривични закон)
7. Weisung Oberstaatsanwaltschaft Nr. 4.4. од 01. 01. 2011. године (упутство Главног швајцарског државног тужиоца).
8. Gesetz über Gerichtsorganisation (Закон о организацији судова у Швајцарској).
9. Jugendstrafprozessordnung (швајцарски Закон о кривичном поступку за малолетнике).